

Mezibankovní platební styk

Měnové a devizové právo, Jaro 2011
Libor Kyncl

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- **Prameny právní úpravy**
- **Kdo je banka?**
- **Subjekty obdobné bance**
- **Mezibankovní platební styk**
- **Účet mezibankovního platebního styku**
- **Platební systémy**
- **Platební systémy s neodvolatelností zúčtování**

- **Platební styk z hlediska mezinárodního práva**
- **Mezibankovní platební styk v platebním systému**
- **Platební styk mimo platební systémy**
- **Příkaz k převodu, smlouva o platebních službách**
- **Opravné zúčtování**

- **Korespondenční banky**
- **Číslo účtu – vnitrostátní, IBAN**
- **SWIFT**
- **Dohled nad mezibankovním platebním stykem**
- **CERTIS**
- **Příklady zrušené právní úpravy**

- Vnitrostátní právo x Mezinárodní právo
- Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku (dále jen ZPS) – hmotné i procesní právo – obecná ustanovení pro platební styk, i na mezibankovní – pokud není uvedeno jinak, prezentace se odkazuje na tento zákon
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách
- Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech
- Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

- **Zákon o podnikání na kapitálovém trhu**
- **Zákon o finančních konglomerátech**
- **Zákon o finančním arbitrovi**
- **Správní řád – procesní ustanovení – až na výjimky se použije při řízení před Českou národní bankou – obecný právní předpis se subsidiárním použitím**

- Právo Evropské unie:
- *Dána přímá aplikovatelnost:*
- - nařízení ES/924/2009 o přeshraničních platbách v eurech
- - nařízení ES/1781/2006 o informacích o plátcích doprovázejících převody peněžních prostředků
- *Není dána přímá aplikovatelnost:*
- - směrnice 2007/64/ES o platebních službách na vnitřním trhu
- - směrnice 98/26/ES o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry
- - směrnice 2009/110/ES o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností, o změně směrnic 2005/60/ES a 2006/48/ES a o zrušení směrnice 2000/46/ES.

- **Akciová společnost mající bankovní licenci**
- **Základní kapitál banky 500.000.000,- Kč (§ 4 odst. 1 zákona o bankách)**
- **Peněžité vklady v základním kapitálu nejméně 500.000.000,- Kč**
- **Vedena v seznamu bank a poboček zahraničních bank ČNB -**

https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE_3?p_lang=cz&p_DATUM=05.05.2011&p_hie=HI&p_rec_per_page=25&p_ses_idx=1

- **Mezibankovní platební styk obdobně i mezi dalšími subjekty:**
 - - **družstevní záložny , stavební spořitelny (nemají SWIFT kód – viz dále)**
 - - **ČNB, ostatní centrální banky**
 - - **vypořádací centra (UNIVYC)**
 - - **zahraniční subjekty odpovídající bankám**

- § 38 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů – účty mezibankovního platebního styku:
- *ČNB je oprávněna provozovat systémy pro mezibankovní platební styk. ... (jeho účastníkům) je veden v systému ČNB účet obdobný účtu mezibankovního platebního styku podle zvláštního právního předpisu, uzavřeli ČNB s těmito osobami smlouvu o vedení účtu platebního styku a předávání dat mezibankovního platebního styku.*

- zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, § 20b odst. 2:
- *ČNB vede bance, která je účastníkem platebního systému provozovaného ČNB, účet mezibankovního platebního styku v českých korunách. Účet mezibankovního platebního styku nemůže být předmětem výkonu rozhodnutí nebo předběžného opatření.*
- Účty mezibankovního platebního styku mají i pobočky zahraničních bank.

- **Ustanovení i družstevní záložny - § 13a zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších předpisů. (povinné užití platebních systémů s neodvolatelností zúčtování – u bank obdobné ustanovení neexistuje z důvodu nutnosti harmonizace)**
- **Z tohoto účtu uhrazovány platby při mezibankovních převodech.**

- harmonizace podle práva Evropského společenství – platby v měně EURO - Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 924/2009 o přeshraničních platbách v eurech – bezprostřední závaznost pro celé EU.

- Viz předchozí seminář a prezentace v ISu
- CERTIS – jediný český platební systém s neodvolatelností zúčtování
- Podle zákona o bankách platební styk v rámci ČR v české koruně, může probíhat v platebním systému s neodvolatelností zúčtování – u spořitelních a úvěrních družstev musí.

- = systém s jednotnými pravidly, který slouží k provádění, zúčtování nebo vypořádání platebních transakcí
- PS obecně pouze musí dodržovat požadavky na přístup k systému a účast v systému:
 - Nediskriminaci,
 - Přiměřenost,
 - Neodůvodněné rozlišování mezi kategoriemi osob.

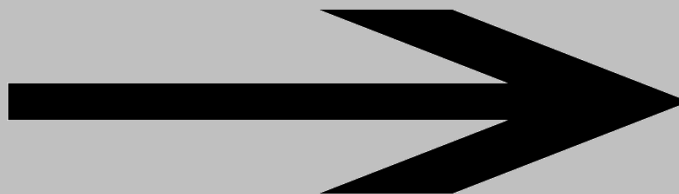
- = **system, který zajišťuje převody peněžních prostředků, jestliže:**

- Má alespoň 3 účastníky (obecně) nebo 2 účastníky (pokud zajišťuje propojení 2 platebních systémů s neodvolatelností zúčtování)
- Je provozován na základě písemné smlouvy uzavřené mezi všemi účastníky systému nebo na základě dvoustranných písemných smluv mezi provozovatelem systému a účastníky systému,
- Provozovateli systému bylo uděleno povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování,
- Provádí převody peněžních prostředků podle zákonných pravidel a
- Jeho existenci a název oznámila Česká národní banka Komisi EU.

- **Převádějící banka (plátce/příjemce) se nazývá poskytovatel.**
- **K mezibankovním platbám může z platebních systémů sloužit pouze platební systém s neodvolatelností zúčtování.**
- **Platební styk mezi bankami i bez platebních systémů s neodvolatelností zúčtování – možnost vynucena harmonizací (směrnice 2007/64/ES)**

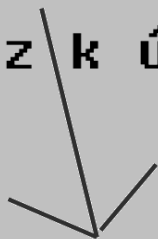
Mezibankovní převod/hladká platba

**Plátce =
příkazce**

Příjemce

Příkaz k úhradě

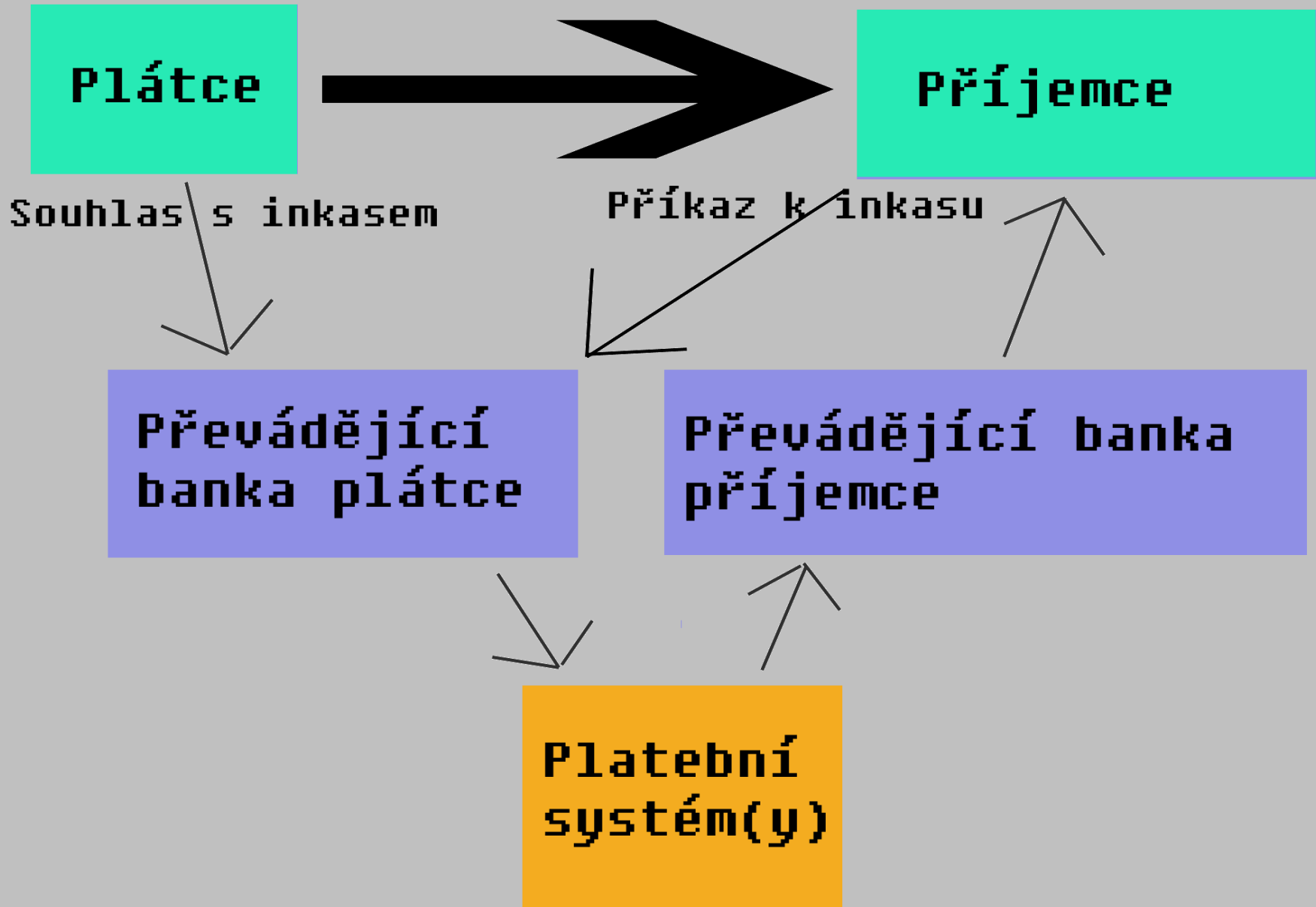
**Převádějící
banka plátce**

**Převádějící banka
příjemce**

**Platební
systém(y)**

Mezibankovní převod/inkaso

- **Banky se zapojují do zahraničních platebních systémů s neodvolatelností zúčtování (např. do slovenského SIPS).**
- **V platebních systémech s neodvolatelností zúčtování se používají i jiné měny než Kč (EUR v TARGET), případně více měn.**

- **Použití SWIFT zpráv – obsahují příkazce, příjemce částky, typ zprávy (odpovídá typu platby) – v mezinárodním formátu čísla účtu a banky.**
- **Většina mezinárodních plateb probíhá přes SWIFT.**

- **Využití vypořádacího systému ve smyslu §§ 82 – 90 zákona o podnikání na kapitálovém trhu (zúčtování vzájemných pohledávek a závazků z obchodů s investičními nástroji).**

- **Telexové platby = platby prováděné pomocí dálnopisu**
- **- historicky používané platby**
- **- používá se u zemí, kde banky nejsou propojeny do SWIFTu – např. Mongolsko, Myanmar**

- = **Czech Express Real Time Interbank Gross Settlement system**
- **jediný platební systém v současnosti v provozu v ČR**
- **platební styk mezi bankami v ČR**
- **provozovatel ČNB**
- **používá způsob vyrovnání pohledávek Real Time Gross Settlement**

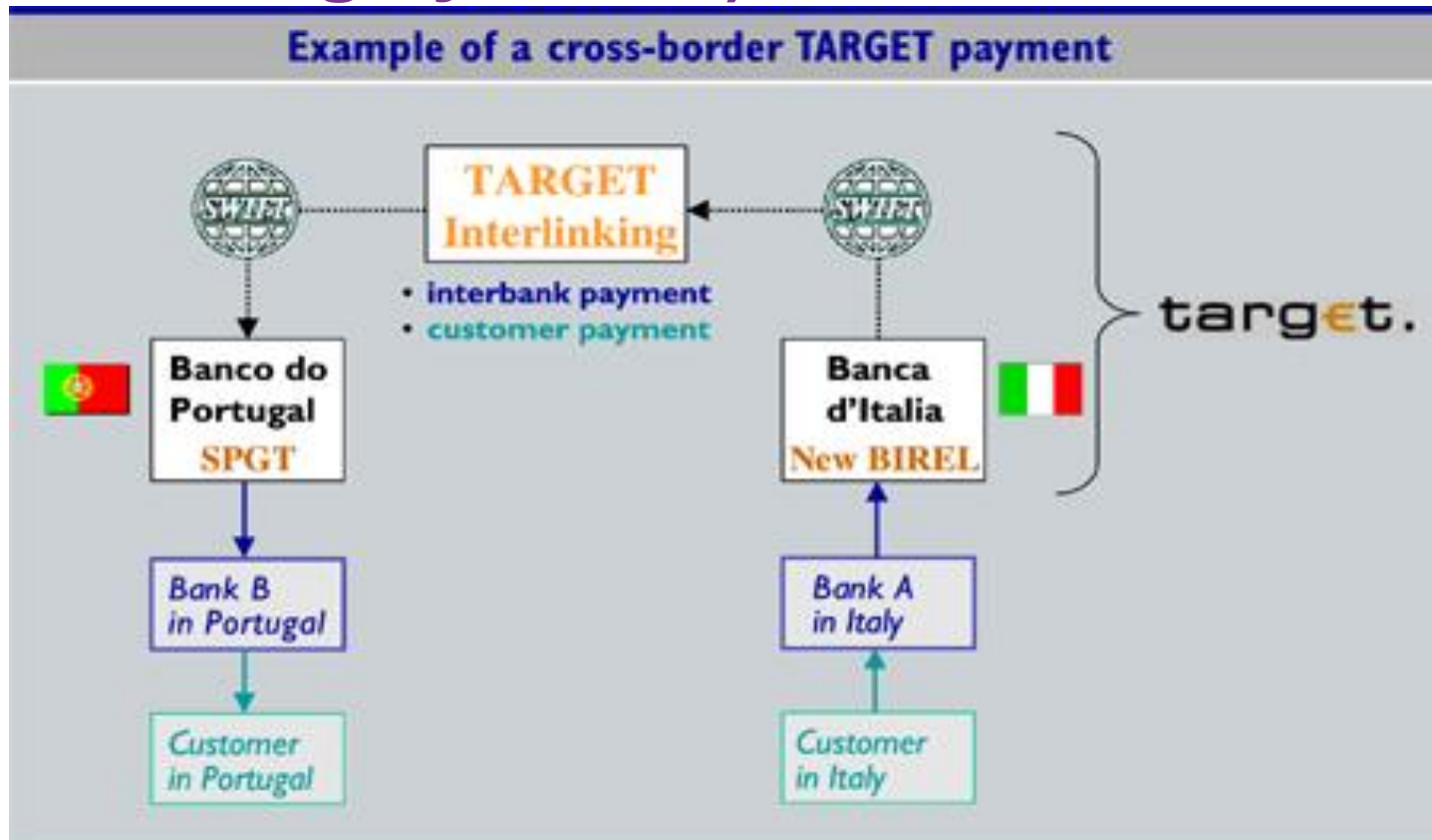
- V roce 1992 plně fungovalo Zúčtovací centrum Státní banky československé, přípravy už od 1990
- Po vzniku ČR od 1993 Zúčtovací centrum České národní banky
- ZC transformováno na platební systém CERTIS

- **SWIFT = Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication**
- **subjekt soukromého práva – společnost založená podle belgického práva – 1973**
- **provozuje celosvětový systém pro zasílání finančních zpráv – zprávy odpovídají platbám mezi bankami, ale navíc systémové zprávy**

- **Banka má přidělen SWIFT kód = BIC kód - mezinárodně unikátní**
- **Přidělování SWIFT kódů popsáno technickou normou ISO 9362 (není to právní norma!)**
- **Liší se od vnitrostátního kódu banky, který není mezinárodně unikátní**
- **BIC = Bank Identification Code**

- **SWIFT v současnosti funguje na bázi telekomunikací – zabezpečená datová síť**
- **SWIFT není platebním systémem ve smyslu českého práva!**
- **Přes SWIFT průměrně posláno více jak 12.000.000 zpráv za den**
- **Funguje na smluvní základě (smlouva mezi SWIFT a bankou)**

- Dříve (od zavedení TARGET 2 již není interlinking využíván):

- Platební systém TARGET – funguje v rámci celé eurozóny, k provádění přeshraničních plateb, i v zemích mimo eurozónu
- TARGET 1 – propojoval jednotlivé národní platební systémy, docházelo k řetězení platebních systémů
- X
- TARGET 2 – propojuje banky, nejsou potřeba národní platební systémy
- Přechod z TARGET 1 na TARGET 2: květen 2008

- **Smlouvou o platebních službách se poskytovatel zavazuje uživateli**
 - provádět pro něho platební transakce ve smlouvě jednotlivě neurčené („rámcová smlouva“),
 - provést pro něho jednotlivou platební transakci neupravenou rámcovou smlouvou („smlouva o jednorázové platební transakci“)
 - rámcová smlouva může stanovit podmínky pro vedení platebního účtu.

- a) vložení peněžních prostředků na platební účet,
- b) výběr peněžních prostředků z platebního účtu,
- c) převod peněžních prostředků.

- **pokyn poskytovateli, jímž plátce nebo příjemce žádá o provedení platební transakce**
- **bezpodmínečný (tzv. příkaz k úhradě) nebo se stanovenými podmínkami – pak se provede po splnění podmínek (např. dokumentární platby – dokumentární akreditiv)**

- **K účinnosti příkazu je vždy potřeba přijetí příkazu bankou (§ 94 ZPS) – dvoustranný právní úkon – možnost odmítnutí provést**
- **forma smlouvy o jednorázové platební transakci nebo příkaz udíleného v rámci účinnosti rámcové smlouvy**

- **Druhy:**
- **1) příkaz vydávaný plátcem (hladká platba)**
- **2) příkaz vydávaný příjemcem (inkaso)**
- **Dělení:**
- **1) v rámci jedné banky => nedojde k mezibankovnímu platebnímu styku**
- **2) mezi bankami => dojde k dtto (převod přes platebním systém s neodvolatelností zúčtování)**

- **Povinně poskytované smluvní informace:**
 - Před uzavřením smlouvy o jednorázové platební transakci,
 - Před uzavřením rámcové smlouvy
 - Před provedením platební transakce
 - Informace příjemci ex post o platební transakci u smlouvy o jednorázové platební transakci
 - Informace plátcí ex post o platební transakci u smlouvy o jednorázové platební transakci
 - Dtto x2 u transakce z rámcové smlouvy (§ 90, § 91)
 - Informace o rámcové smlouvě na žádost

- **§ 20c zákona o bankách**
- **provádí se při zúčtování částky v rozporu s příkazem nebo při použití nesprávného bankovního spojení**
- **banka na účet oprávněného příjemce převede peněžní prostředky ve správné výši spolu s úroky**

- lze provést do 3 měsíců ode dne vzniku chyby v zúčtování – prekluzivní lhůta
- zmocnění České národní banky k vydávání sekundárních prováděcích předpisů – vyhlášek - v této oblasti
- nelze provést k tíži účtů správců daně (FÚ, FŘ, CÚ, CŘ, soud...)

- **Banky, které mezi sebou mají dvoustranné příp. vícestranné smlouvy o vzájemném platebním styku, jsou korespondenčními bankami – platby jsou přes ně preposílány**
- **Obvykle zahraniční banky**
- **Seznamy korespondenčních bank publikovány online.**

- Korespondenční banky se nevyužijí, když platba je zpracována přes platební systém nebo se zřetězí více platebních systémů za sebou (platby v rámci ČR přes CERTIS, v rámci eurozóny přes TARGET).
- Používají se např. při posílání plateb do USA.

- **Banky v ČR reprezentovány 4-ciferným číslem – kódem banky nebo 4-znakovým slovem – kódem banky.**
- **Uvádí se navíc k číslu účtu, obvykle za lomítko: 1111111111/0700**
- **0100 – Komerční banka, 0300 – ČSOB**
- **Znakový kód pro KB a ČSOB: KOMB, CEKO**

- IBAN = mezinárodní číslo účtu u banky = International Bank Account Number
- obsahuje: kód země (CZ) + kontrolní číslo (65) + vnitrostátní kód banky (0800) + číslo účtu (0000192000145399)
- Příklad: CZ65 0800 0000 1920 0014 5399
- pořadí a délka částí v jednotlivých zemích se může lišit! vždy obsaženy: kód země a 2 kontrolní čísla na začátku (první 4 znaky)

- Př.
- DE89 3704 0044 0532 0130 00
- FR14 2004 1010 0505 0001 3M02 606
- GB29 NWBK 6016 1331 9268 19
- GR16 0110 1250 0000 0001 2300 695
- MT84 MALT 0110 0001 2345 MTLC AST0
01S

- - IBAN se nevyužívá v USA, používá se hlavně v ES.
- - Podle čl. 4 odst. 1 nařízení ES/924/2009 je povinností banky sdělit každému klientovi na jeho vyžádání, jestliže to připadá v úvahu:
 - 1. číslo jeho účtu ve formátu IBAN
 - 2. BIC/SWIFT kód banky

- provádí ČNB (také ECB a jiné centrální banky, pokud jde o pobočku zahraniční banky)
- povinnost mlčenlivosti
- provozní a technické požadavky
- povinné audity
- požadavky na další konkrétní aktivity

- opatření k nápravě – vydává ČNB
- pokuty - dtto
- ochrana osobních údajů – dohled provádí Úřad pro ochranu osobních údajů
- kontrola správcem daně v oblasti daňové (banka je poplatníkem různých daní)

- Vyhláška Státní banky československé č. 414/1991 Sb., o mezibankovním platebním styku a zúčtování (účinná do 31. 12. 1991)
- Vyhláška Státní banky československé č. 51/1992 Sb., o platebním styku a zúčtování mezi bankami (účinná od 1. 2. 1992 do 29. 2. 2004)
- Zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku (účinný od 1. 1. 2003 do 31. 10. 2009)

- **Platební styk mezi bankami v ČR – platební systém s neodvolatelností zúčtování CERTIS**
- **Mezinárodní systém zasílání zpráv obdobných telegramům pomocí datové sítě – systém SWIFT – není platební systém**

- Dotazy?
- -> JUDr. Bc. Libor Kyncl
- -> libor.kyncl@law.muni.cz